

RAAD VAN STATE, AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK

Xe KAMER

A R R E S T

**nr. 225.875 van 18 december 2013
in de zaak A. 204.566/X-15.091.**

In zake : 1. Johanna ALEVA
 2. Joris LAVRYSEN
 3. Kim JACOBS
 4. Ann PORTO-CARRERO
 5. Louis KRUYFHOOFT
 6. Michel VAN PUIJENBROEK
 7. Florence VAN PUIJENBROEK
 8. Reyer ZEEUW
 9. Anna VAN RIETSCHOTEN
 bijgestaan en vertegenwoordigd door
 advocaten Nele Ansoms en Floris Sebreghts
 kantoor houdend te 2018 Antwerpen
 Mechelsesteenweg 27
 bij wie woonplaats wordt gekozen

tegen :

het VLAAMSE GEWEST
bijgestaan en vertegenwoordigd door
advocaat Paul Aerts
kantoor houdend te 9000 Gent
Coupure 5
bij wie woonplaats wordt gekozen

I. Voorwerp van het beroep

1. Het beroep, ingesteld op 23 april 2012, strekt tot de nietigverklaring van het besluit de Vlaamse minister van mobiliteit en openbare werken van 20 januari 2012 waarbij machtiging wordt verleend tot onteigening bij hoogdringende omstandigheden van onroerende goederen gelegen op het grondgebied van Arendonk langsheen de N118 De Lusthoven.

II. Verloop van de rechtspleging

2. De verwerende partij heeft een memorie van antwoord ingediend en de verzoekende partijen hebben een memorie van wederantwoord ingediend.

Auditeur Ronny Vercruyssen heeft een verslag opgesteld.

De verzoekende partijen hebben een verzoek tot voortzetting van het geding en een laatste memorie ingediend. De verwerende partij heeft een laatste memorie ingediend.

De partijen zijn opgeroepen voor de terechtzitting, die heeft plaatsgevonden op 20 september 2013.

Staatsraad Jan Clement heeft verslag uitgebracht.

Advocaat Joris Geens, die *loco* advocaten Floris Sebreghs en Nele Ansoms verschijnt voor de verzoekende partijen, en advocaat Inneke Bockstaele, die *loco* advocaat Paul Aerts verschijnt voor de verwerende partij, zijn gehoord.

Auditeur Ronny Vercruyssen heeft een met dit arrest eensluidend advies gegeven.

Er is toepassing gemaakt van de bepalingen op het gebruik der talen, vervat in titel VI, hoofdstuk II, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973.

III. Feiten

3. De tweede verzoeker en de derde verzoekster zijn eigenaars en bewoners van een woning gelegen aan de westzijde van de N118, De Lusthoven 37 te Arendonk. De N118 is een gewestweg die van zuid naar noord Arendonk en Ravels verbindt en waarlangs er zich geen vrijliggende fietspaden bevinden.

Volgens het bij koninklijk besluit van 30 september 1977 vastgestelde gewestplan Turnhout is de laatstgenoemde woning gelegen in agrarisch gebied. Tegenover deze woning, langs de oostzijde van de N118, bevindt zich een bosgebied dat meer noordelijk aansluit op een parkgebied van hetzelfde gewestplan.

4. In 2004 vat de verwerende partij het plan op om langs de N118 vrijliggende fietspaden aan te leggen.

5. Op 28 oktober 2004 brengen de houtvester van Turnhout, de boswachters van het bos van Ravels en een projectmedewerker van een ingenieursbureau een plaatsbezoek langs het tracé van de N118. In het verslag van dit plaatsbezoek wordt het volgende gesteld:

“1. Agenda.

Onderzoek naar de geschikte zijde van de rijbaan om het dubbelrichtingsfietspad aan te leggen i.f.v. groenzones, vogelrichtlijn- en habitatrichtlijngebieden.

2. Standpunten.

[...]

De afdeling Bos & Groen heeft [...] als standpunt dat de oude lindendreef aan de oostelijke zijde van de rijbaan ten zuiden van de ophaalbrug moet gevrijwaard blijven.

3. Opmerkingen.

[...]

Op het weggedeelte gesitueerd ten zuiden van de ophaalbrug bevindt er zich aan de oostelijke zijde van de rijbaan een lindendreef die gevrijwaard moet blijven.

[...]

Besluit.

[...]

Op het weggedeelte ten zuiden van de ophaalbrug wordt het dubbelrichtingsfietspad aan de westelijke zijde voorzien daar er aan de

oostelijke zijde een oude linde[n]dreef aanwezig is die gevrijwaard moet blijven.”

6. In maart 2005 maakt de verwerende partij een startnota op voor de aanleg van fietspaden langs de N118. Er worden drie concepten tegen elkaar afgewogen. In de concepten 1 en 2 wordt ter hoogte van de voornoemde woning een enkelrichtingsfietspad aan elke zijde van de weg voorzien. In het uiteindelijk gekozen concept 3 wordt ter hoogte van de voornoemde woning in een dubbelrichtingsfietspad aan de westzijde van de N118 voorzien. Ter hoogte van kilometerpaal 23.2 sluit het dubbelrichtingsfietspad aan op de bestaande aanliggende enkelrichtingsfietspaden van de ophaalbrug over de Kijkverdrietloop. In het concept 3 worden de voornoemde enkelrichtingsfietspaden noordwaarts doorgetrokken tot kilometerpaal 23.5 waar aangesloten wordt op een vrijliggend dubbelrichtingsfietspad aan de oostzijde van de N118.

7. In april 2006 stelt de verwerende partij een projectnota voor de aanleg van fietspaden langs de N118 op. In deze nota wordt over het gedeelte van de N118 ter hoogte van de voornoemde woning het volgende gesteld:

“Het betreft hier het buitengebied op grondgebied Arendonk.

Het fietspad krijgt hier de vorm van een vrijliggend dubbelrichtingsfietspad aan de westzijde van de weg (geen aantasting van waardevolle gebieden aldaar).

Het fietspad wordt voorzien achter de gracht en heeft een breedte van 2.5m.

Ter hoogte van gebouw nr. 35-37 wordt het fietspad over een beperkte lengte aangelegd met een breedte van 2m. De vrijgekomen ruimte wordt gebruikt als een buffer tussen fietspad en rijbaan.

Deze buffer wordt verhard aangelegd en afgelijnd met een afgeschuinde boordsteen type IE.”

8. Bij gemeenteraadsbesluit van 14 januari 2008 stelt de gemeenteraad van Arendonk het onteigeningsplan voor de geplande aanleg van de fietspaden langs de N118 voorlopig vast.

9. Van 7 februari 2008 tot 28 februari 2008 wordt over het laatstgenoemde plan een openbaar onderzoek georganiseerd. Onder meer tweede en derde verzoeker dienen een bezwaarschrift in, waarin onder meer wordt gewezen op de volgende nadelen van de keuze voor een dubbelrichtingsfietspad aan de westzijde van de N118:

- verlies aan voortuin,
- substantieel verlies aan privacy,
- verlies aan veiligheid en aantasting van het veiligheidsgevoel,
- toename van de problematiek van zwerfvuil en sluikstorten,
- substantiële aantasting van de waarde van de betreffende eigendommen,
- problematiek van kabels en nutsleidingen alsook ondergrondse mazouttanks,
- verkeersveiligheidsaspect, onder meer door de noodzaak van fietsoversteekplaatsen.

Met betrekking tot het voorgehouden noodzakelijke behoud van de lindendreef aan de westzijde van de N118 wordt in het bezwaarschrift gesteld dat “de onteigening [...] perfect voorzien [zou] kunnen worden achter de betreffende lindebomen die behouden zouden moeten blijven” en dat “het behoud van de waardevolle lindebomen [...] overigens bezwaarlijk als belangrijker aanzien [kan] worden dan de veiligheid van vele bewoners en fietsers”.

10.1. Op 17 april 2008 maakt de verwerende partij een document ter beantwoording van de bezwaarschriften op. In dit document wordt onder meer het volgende overwogen:

“Hieronder worden de bezwaren, ingediend bij het openbaar onderzoek uitgevoerd naar aanleiding van het onteigeningsplan kort samengevat en van een kort antwoord voorzien.

Voor enkele vaak terugkerende bezwaren wordt naar de start- en projectnota verwezen. Deze bezwaren zijn voornamelijk gericht tegen de ligging van het fietspad en de in het project voorziene oversteekplaatsen en over gebrekkig uitzicht bij het afrijden van het perceel. Hoewel meestal de veiligheid wordt aangehaald als belangrijkste argument, mogen we toch stellen dat het vooral gaat over een bezwaar tegen de onteigening van grond.

De klacht over het gebrekkige zicht bij het uitrijden is in een aantal gevallen terecht, maar kan worden opgelost door het rooien van enkele bomen of het plaatsen van een verkeersspiegel.

Ter volledigheid zijn hieronder nog enkele uittreksels overgenomen uit de start- en projectnota waarin de keuze gemotiveerd wordt.

Startnota:

Concept 3:

Voordelen.

- Ter hoogte van de aansluitingen van de fietsroutes op de N118 worden beveiligde oversteekplaatsen voorzien hetgeen de oversteekbaarheid verhoogt;

- Op het weggedeelte voor en achter de ophaalbrug wordt een snelheidsvertragende inrichting voorzien waardoor de fietsers die de fietsroutes langsheen het kanaal gebruiken op een veiligere manier de weg kunnen oversteken;

- De oversteekplaatsen verminderen de snelheid op de N118;

- Er zullen geen onteigeningen van woningen plaatsvinden;

- De verschillende functies die in het straatbeeld aanwezig zijn, zoals de kerk, het woon- en zorgcentrum en de tennishal, worden beveiligd door een beveiligde fietsoversteek. Hierdoor worden deze ook meer opgenomen in het beeld van de openbare ruimte.

Nadelen.

- Een vrijliggend dubbelrichtingsfietspad in de bebouwde kom van Ravels is niet op maat van de [...] verkeerskundige situatie daar de oversteekbehoefte hoog is en de snelheid verhoogd wordt door het feit dat de fietser niet in het zichtveld van de automobilist wordt gebracht;

- De oversteekplaatsen ter hoogte van de ophaalbrug kunnen niet optimaal worden beveiligd vermits er een opstakelvrije ruimte voor het vrachtverkeer nodig is.

- De route die de Corsendonkroute volgt wordt ter hoogte van de oversteekplaats aan de Reestraat niet beveiligd.

5.1 reden voor de keuze van het concept

- het aanleggen van een oversteekplaats ter hoogte van de tennishal en het zorgcentrum te Arendonk en aan de doorsteek naar de achterliggende wijk te Ravels.

- de keuze om in het weggedeelte ten zuiden van de ophaalbrug de oude lindendreef te vrijwaren en het vrijliggend dubbelrichtingsfietspad aan de westelijke zijde van de rijbaan aan te leggen.

- de aanliggend verhoogde fietspaden van in het centrumgebied van Arendonk tot aan de tennishal zorgen ervoor dat de fietser op een veilige manier zijn weg kan verder zetten.

[...].”

10.2. In het laatstgenoemde document wordt ook het volgende gesteld:

“Bezwaar A21

[...]

Korte omschrijving bezwaar:

1) strijdig met de principes van het RSV

2) onteigening is niet noodzakelijk

- 3) onteigening is disproportioneel
- 4) de onteigening doet afbreuk aan het zorgvuldigheids-, redelijkheids- en gelijkheidsbeginsel

Antwoord:

1) De afname van privacy is slechts beperkt en kan opgevangen worden door nieuwe structuren (afsluiting, beplanting ...). Opstellen en waardevermindering van gronden worden vergoed bij de onteigening.

De afname van veiligheid en netheid is niet relevant; er is geen enkel aanwijsbaar verband tussen de aanleg van het fietspad en een verhoging van sluikstorten, inbraken, ...

2) Voor de aanleg van veilige fietsvoorzieningen zijn deze onteigeningen noodzakelijk, het gekozen concept heeft cfr. de start- en projectnota een aantal voordelen die de GBC en PAC als doorslaggevend [beschouwen] voor de keuze (zie opsomming eerder vermeld).

3) De impact van de onteigening is slechts beperkt in verhouding tot de winst voor de gemeenschap. Het eventuele nadeel van de eigenaars zal vergoed worden bij de onteigening.

4) Het ontwerp is met de nodige zorgvuldigheid opgemaakt en werd redelijk verantwoord in start- en projectnota; alle betrokkenen zijn tijdens de procedure gelijk behandeld.

Het bezwaar houdt geen verband met de bepaling van de onteigeningsgrenzen.”

11. Ter realisatie van de fietspaden verleent de Vlaamse minister van Mobiliteit en Openbare Werken bij besluit van 22 oktober 2009 de machtiging tot onteigening bij hoogdringende omstandigheden van onroerende goederen op het grondgebied van de gemeente Arendonk, langs de N118 De Lusthoven.

12. Op vordering van onder meer eerste, tweede verzoeker en derde verzoekster vernietigt de Raad van State bij de arresten nrs. 214.499 en 214.500 van 7 juli 2011 het laatstgenoemde besluit in zoverre het betrekking heeft op de innemingen nrs. 52, 53 en 54 op grond van de volgende overwegingen:

“De combinatie van de formele motiveringsplicht met de verplichting om de hoogdringendheid van de onteigening aan te tonen, houdt in dat uit het bestreden besluit zelf of uit andere documenten die aan de verzoeksters werden medegedeeld moet blijken waarom de onteigening hoogdringend is.

Te dezen bevat het bestreden besluit terzake geen formele motivering.”

13. Op 20 januari 2012 neemt de Vlaamse minister van mobiliteit en openbare werken het bestreden besluit, dat op 24 februari 2012 bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad wordt bekendgemaakt.

IV. Ontvankelijkheid

14. In haar memorie van antwoord wijst de verwerende partij op de voornoemde (randnr. 12) arresten van de Raad van State. Aangezien het besluit van 22 oktober 2009 enkel vernietigd werd in zoverre het betrekking heeft op de innemingen nrs. 52, 53 en 54, is volgens de verwerende partij het beroep in hoofde van vierde tot negende verzoeker onontvankelijk en dient het belang van eerste tot derde verzoeker beperkt te worden tot de voornoemde innemingen. Voor de andere innemingen kan immers na een gebeurlijke nietigverklaring worden teruggevallen op het onteigeningsbesluit van 22 oktober 2009.

15. Uit de gegevens van de zaak blijkt dat inmiddels ten aanzien van eerste en vierde tot negende verzoeker de vordering tot onteigening bij de vrederechter werd ingeleid. Krachtens de bepalingen van de wet van 26 juli 1962 betreffende de rechtspleging bij hoogdringende omstandigheden inzake onteigening ten algemenen nutte, heeft de vrederechter, wanneer de onteigenaar de vordering tot onteigening bij hem heeft ingeleid, als opdracht de voor de onteigening vereiste besluiten van de onteigenende overheid zowel op hun interne als op hun externe wettigheid te toetsen. Die bevoegdheid van de gewone rechter sluit de bevoegdheid van de Raad van State uit om kennis te nemen van een beroep tot nietigverklaring van die handelingen. Deze bevoegdheidsuitsluiting geldt vanaf de dagvaarding om voor de gewone rechter te verschijnen en ten aanzien van de personen die tot die procedure toegang hebben. Zij geldt ook voor het beroep tot nietigverklaring dat bij de Raad van State is ingesteld vooraleer de vrederechter werd geadieerd. In hoofde van eerste en vierde tot negende verzoeker is het beroep bijgevolg onontvankelijk.

Hierna worden met de woorden “de verzoekers” tweede verzoeker en derde verzoekster bedoeld.

16. Er bestaat geen noodzaak om de exceptie, waarbij wordt opgeworpen dat de verzoekers slechts belang hebben voor zover het beroep gericht is tegen een gedeelte van het bestreden besluit, te onderzoeken aangezien, zoals hierna zal blijken, besloten wordt tot de ongegrondheid van het beroep.

V. Onderzoek van de middelen

A. Eerste middel

Standpunt van de verzoekers

17. In hun verzoekschrift voeren de verzoekers als eerste middel de schending aan van “de artikelen 2 en 3 van de wet houdende de formele motivering van bestuurshandelingen van 29 juli 1991, van het materiële motiveringsbeginsel, en van het zorgvuldigheids-, redelijkheids-, vertrouwens- en rechtszekerheidsbeginsel als beginselen van behoorlijk bestuur”.

18. De verzoekers merken op dat het bestreden besluit in zijn beschikkend deel verwijst naar “de bijgaande plannen”, terwijl de plannen die zij kregen alsook het dossier dat hiertoe werd ingekeken het volgende opschrift dragen:

“Mij bekend om gevoegd te worden bij het Besluit van: De Vlaamse minister van Mobiliteit en Openbare Werken.
Brussel, 22 okt. 2009.”

Volgens de verzoekers is er dus wel een geschreven onteigeningsbesluit dat verwijst naar plannen die erbij horen, maar is er geen plan dat hoort bij het bestreden besluit, nu het betreffende plan er één is om gevoegd te worden bij het besluit van 22 oktober 2009 en dus niet bij het besluit van 20 januari 2012. Overigens is het besluit van 22 oktober 2009 op zich gedeeltelijk vernietigd door de Raad van State, zodat ook het onteigeningsplan, dat daarvan integraal deel uitmaakte, minstens voor de betrokken percelen als vernietigd aangezien moet worden. De verzoekers stellen dat zij niet met zekerheid weten of de minister al dan niet de bedoeling had de voorheen bestaande

onteigeningsplannen horende bij het gedeeltelijk vernietigde onteigeningsbesluit te laten bestaan of niet. Bij gebreke aan wettig onteigeningsplan, kan er geen sprake zijn van een wettig onteigeningsbesluit.

19. In hun laatste memorie stellen de verzoekers dat uit de bewoordingen van het bestreden besluit niet kan worden afgeleid dat het in de bedoeling van de verwerende partij lag om de plannen die aanvankelijk gevoegd werden bij het vernietigde besluit van 22 oktober 2009 ook bij het bestreden besluit te voegen. In de overwegingen van het bestreden besluit wordt bijvoorbeeld niet enkel verwezen naar het plan van 22 oktober 2009, doch ook naar een plan van 15 september 2009.

Beoordeling

20. Zoals blijkt uit het administratief dossier zijn er bij het bestreden besluit vijf onteigeningsplannen gevoegd met een identificatienummer dat in de aanhef van het bestreden besluit wordt vermeld. Het wordt niet betwist dat tijdens de administratieve procedure het bestreden besluit samen met dezelfde vijf onteigeningsplannen ter inzage werd gelegd. Er blijken dus wel degelijk onteigeningsplannen te horen bij het bestreden besluit. Het enkele feit dat op de vijf onteigeningsplannen de datumstempel “22 okt. 2009” werd aangebracht en niet de datumstempel “20 januari 2012” blijkt een louter materiële vergissing te zijn die het onteigeningsbesluit met bijhorende plannen niet onwettig maakt.

Aan het voorgaande wordt geen afbreuk gedaan door het feit dat het onteigeningsbesluit van 22 oktober 2009 deels door de Raad van State werd vernietigd, noch door het feit dat in de aanhef van het bestreden besluit verwezen wordt naar een ministerieel besluit van 15 september 2009 houdende goedkeuring van onteigeningsplannen op het grondgebied van de gemeente Ravels.

21. Het middel wordt verworpen.

B. Tweede middel

Standpunt van de verzoekers

22.1. In hun verzoekschrift stellen de verzoekers dat het tweede middel wordt “genomen uit de schending van artikel 1 van de wet van 26 juli 1962 betreffende de rechtspleging bij hoogdringende omstandigheden inzake onteigeningen ten algemene nutte, alsmede uit de schending van de artikelen 2 en 3 van de wet houdende de formele motivering van bestuurshandelingen van 29 juli 1991”.

22.2. De verzoekers stellen dat de hoogdringendheid en de onontbeerlijkheid van de onmiddellijke inbezitname in het bestreden besluit als volgt gemotiveerd wordt:

“Gelet op het feit dat er dringend een fietspad langs de N118 moet komen omdat deze weg een verbindingsweg is tussen Arendonk en Ravels, en deze verbindingsweg zeer belangrijk is voor het fietsverkeer want de meest directe verbinding tussen de kernen wonen, werken en school;

Gelet op het feit dat er zich langs deze weg geen fietspaden noch fietsoversteken bevinden en de fietsers zich moeten verplaatsen op een zeer smalle strook (40 cm) enkel afgescheiden van het wegverkeer door een witte geschilderde lijn, en dit op een weg met aanzienlijk auto- en vrachtverkeer;

Overwegende dat de combinatie van aanzienlijk auto- en vrachtverkeer met hoge snelheden door het (op grote delen) rechtlijnig karakter van de weg, het voor de fietsers een bijzonder hachelijke onderneming maakt om zich via deze weg met de fiets te verplaatsen, m.a.w. ‘De grote hoeveelheden fietsverkeer die zich langs de N118 willen verplaatsen of er dienen over te steken zijn onvoldoende beschermd. De onvoldoende uitgewerkte fietsinfrastructuur maakt dat de fietser zijn traject dient af te leggen met een gebrek aan comfort en een groot onveiligheidsgevoel’ (startnota 17.03.2005);

Gelet op het feit dat er als gevolg van deze gevaarlijke situatie al meerdere ongevallen gebeurd zijn waaronder een dodelijk ongeval met een fietser dat plaatsvond in april 2009 op de Lusthoven in Arendonk. Deze kwam ten val ingevolge een passerende vrachtwagen. Dit slachtoffer had absoluut vermeden kunnen worden indien er vrijliggende fietspaden aanwezig waren;

Gelet op het feit dat uit recente ongevalgegevens langs de N118 blijkt dat het aantal ongevallen met lichamelijke schade nog steeds hoog is. In de startnota werd een ongevallenanalyse 1999-2001 voor Arendonk en Ravels opgenomen. Het totaal van het aantal ongevallen met gewonden bedroeg

toen 12, volgens recente ongevalgegevens (2009-2011) voor hetzelfde traject is dit 11. Voor ongevallen met enkel stoffelijke schade in dezelfde recente periode werden er tot nu toe 23 gemeld;

[...]

Gelet op de zeer grote bezorgdheid dat er toch nog fietsers het slachtoffer zouden kunnen worden van het voorbijrazend verkeer, moeten zeer dringend de nodige gronden in bezit kunnen genomen worden.”

Daarnaast wordt volgens de verzoekers aangehaald dat bijkomende infrastructuur in het sportpark Heikant aanzienlijk meer verkeer zal aantrekken dat de N118 zou gebruiken als aanrijroute waardoor het aantal fietsers die gebruik zullen maken van de N118 spectaculair zal stijgen.

22.3. In het middel bekritisieren de verzoekers de in randnummer 22.2 aangehaalde motieven.

In een eerste onderdeel van het middel stellen de verzoekers dat er sprake is van een zelfgecreëerde hoogdringendheid en niet wordt aangegeven waaruit de echte hoogdringendheid bestaat, temeer daar reeds sprake van een dringende situatie was in 2000 en nergens wordt aangetoond waarom de situatie nu plots dringend van karakter is geworden en, in het verleden, geen gebruik kon worden gemaakt van de gewone onteigeningsprocedure.

In het tweede onderdeel van het middel stellen de verzoekers dat de in het bestreden besluit aangevoerde redenen niet relevant zijn en geenszins de hoogdringendheid of de onontbeerlijkheid van de onmiddellijke inbezitname verantwoorden, met name wat de gevaarlijke verkeerssituatie en de uitbouw van het sportcentrum betreft.

22.4. Tot slot voeren de verzoekers aan dat “het gevoerde beleid” met betrekking tot de tracékeuze van het fietspad “niet zorgvuldig en daardoor kennelijk onredelijk is”. Met name is er in het in opmaak zijnde gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan Biesputten een doorsteek voor langzaam verkeer voorzien die uitkomt op De Lusthoven op een plaats waar er geen fietspad is voorzien.

23. In hun memorie van wederantwoord komen de verzoekers niet meer terug op “het gevoerde beleid” met betrekking tot de tracékeuze van het fietspad.

24. In hun laatste memorie stellen de verzoekers dat het Sint-Claracollege op een zekere afstand van De Lusthoven ligt en dat “de recente aanwas van leerlingen, [...] an sich niet [volstaat] om aannemelijk te maken dat dit jong publiek de Lusthoven als aanrijroute zal gebruiken”.

De verzoekers komen niet meer terug op “het gevoerde beleid” met betrekking tot de tracékeuze van het fietspad.

Beoordeling

25. In zoverre in het verzoekschrift wordt aangevoerd dat “het gevoerde beleid” met betrekking tot de tracékeuze van het fietspad “niet zorgvuldig en daardoor kennelijk onredelijk is” moet worden vastgesteld dat de verzoekers geen voldoende duidelijke omschrijving geven van de wijze waarop daardoor de specifiek in het middel aangevoerde wetsbepalingen worden geschonden. In zoverre is het middel bijgevolg onontvankelijk.

26. De verzoekers gaan er in hun verzoekschrift en hun memorie van wederantwoord aan voorbij dat in het bestreden besluit het volgende wordt gesteld:

“Overwegende dat [...] de VZW Tallander, die aan de Lusthoven een instelling voor personen met een mentale handicap leidt, een actie voerde voor de aanleg van een vrijliggend fietspad: heel wat jongens en meisjes van de instelling zouden zelfstandig naar het dorp kunnen fietsen voor boodschappen, wat nu niet mogelijk is omdat ze van het fietspad zouden weggeblazen worden. De buurtbewoners smeken om een veilig fietspad;

Overwegende dat door de directeur, het personeel en de leerlingen van het Sint-Claracollege te Arendonk op 28 september 2010 actie gevoerd werd voor de onmiddellijke aanleg van een veilig fietspad naar Ravels. Weinig buurtkinderen komen met de fiets naar school omdat het te onveilig is en hun ouders daarom verbieden om de fiets te gebruiken. Hierdoor moeten elke schooldag twee overvolle gelede bussen rijden om de kinderen veilig naar school te brengen. Ook de toename van het aantal leerlingen van

het Sint-Claracollege (van 660 leerlingen in 1999 tot 753 leerlingen in 2011) resulteert in een toename van het fietsverkeer tijdens de ochtend- en avondspits over het bijna 9 km lang en onbeveiligd fietspad.”

Pas in hun laatste memorie, en bijgevolg op laattijdige en onontvankelijke wijze, bekritisieren de verzoekers het motief in verband met de recente aanwas van leerlingen van het langs de N118 gelegen Sint-Claracollege.

27. Gelet op de in het vorige randnummer geciteerde en in het verzoekschrift niet-bekritiseerde overwegingen van het bestreden besluit blijkt uit hetgeen verzoekers aanvoeren niet dat de hoogdringendheid en de onontbeerlijkheid van de onmiddellijke inbezitname niet afdoende zouden zijn gemotiveerd.

28. Het middel wordt verworpen.

C. Derde middel

Standpunt van de verzoekers

29.1. In het derde middel wordt de schending aangevoerd van de artikelen 2 en 3 van wet van 29 juli 1991 ‘betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen’ (hierna: de formelemotiveringswet).

29.2. Volgens de verzoekers blijkt nergens uit de formele motieven van het bestreden besluit dat de gekozen oplossing de meest verantwoorde en noodzakelijke zou zijn of waarin de noodzaak van de gevaarlijke oversteekplaatsen ligt of waar het wisselen tussen fietspad aan de beide zijden van N118 aan de brug goed voor zou zijn.

De verzoekers stellen dat zij in hun uitvoerig onderbouwde bezwaarschrift hebben aangetoond dat het vooropgestelde tracé voor hen heel wat ernstige nadelen meebrengt, terwijl een volwaardig alternatief met een fietspad aan de andere zijde van de weg, niet onderzocht werd, minstens om ongegronde redenen niet werd gekozen, terwijl dat alternatief nochtans slechts de onteigening

van één enkele eigenaar met vrijliggende gronden zou vergen en de aangehaalde nadelen in hoofde van de onteigenden in die hypothese slechts in veel mindere mate aanwezig zouden zijn. De noodzaak van het gekozen tracé is in het bestreden besluit niet afdoende gemotiveerd.

30. In hun memorie van wederantwoord en hun laatste memorie benadrukken de verzoekers dat het middel enkel betrekking heeft op de formele motivering en niet op de opportuniteit van het bestreden besluit of op de materiële motivering.

Beoordeling

31. De formelemotiveringsplicht vervat in de artikelen 2 en 3 van de formelemotiveringswet heeft tot doel de belanghebbende in kennis te stellen van de redenen waarom de desbetreffende administratieve overheid tot de bestreden beslissing is gekomen zodat de betrokkene in staat is te weten of het wenselijk is zich tegen die handeling te verweren met de middelen die het recht hem verschaft.

32. Zoals uit het verzoekschrift blijkt kenden de verzoekers het motief voor de tracékeuze. In hun vierde middel hebben zij dit motief uitvoerig bekritiseerd. In die omstandigheden kunnen de verzoekers zich niet op nuttige wijze beroepen op een miskennis van de formelemotiveringsplicht.

33. Het middel wordt verworpen.

D. Vierde middel

Standpunt van de verzoekers

34.1. In het vierde middel wordt de schending aangevoerd van “de materiële motiveringsverplichting”.

34.2. Volgens de verzoekers blijkt uit nazicht van het dossier dat de materiële motivering voor het bestreden besluit op het gebied van de onteigeningsnoodzaak ontbreekt, minstens niet afdoende is.

De verzoekers wijzen erop dat het uiteindelijk gekozen concept 3 voor de fietsers meerdere noodzakelijke oversteken over de drukke gewestweg impliceert. Veel logischer, eenvoudiger én veiliger zou zijn het fietspad niet alleen ten noorden van de brug maar reeds ter hoogte van de verzoekers langsheen de oostzijde te voorzien, zodat maximaal 1 oversteek noodzakelijk is voor wie van Arendonk naar Ravels rijdt, dan wel te kiezen voor concept 1 of 2 waar die situatie dezelfde is. Bovendien is een traject langsheen de oostzijde van de N118 veel eenvoudiger te realiseren nu er veel minder eigenaars zijn (voornamelijk 1 over meerdere kilometers) en er langs die zijde tevens in aantal veel minder op- en afritten of straten zijn die voor gevaarlijke situaties kunnen zorgen. Een traject langs de oostzijde heeft nog vele andere voordelen zoals de verzoekers zeer uitvoerig onderbouwd aangaven in hun bezwaarschrift.

Volgens de verzoekers is de keuze voor een traject langs de westzijde van de N118 ter hoogte van hun woning nergens afdoende gemotiveerd. Er wordt enkel gesproken over een lindendreef die behouden zou moeten blijven aan de oostzijde van de weg. Over andere aspecten zoals onteigeningskosten, verlies aan privacy en waardedalingen van de particuliere eigendommen werd niets overwogen. De overheidsdienst “Bos en Groen” heeft verzocht om een bijkomend onderzoek van de kwalitatieve en kwantitatieve analyse van de eerste 5 meter langs de beide zijden van de N118. Dergelijk onderzoek maakte evenwel geen deel uit van de opmaak van de startnota. Er wordt kortweg besloten – zonder verdere motivering – dat het dubbelrichtingsfietspad aan de westelijke zijde van de rijbaan voorzien zou worden daar er aan de oostelijke zijde een oude lindendreef aanwezig is die gevrijwaard moet blijven.

De verzoekers stellen dat zij reeds in hun bezwaarschrift zeer duidelijk hebben aangegeven dat het enige argument voor de keuze van tracé 3

(het behoud van de lindendreef aan de oostzijde) niet dienstig was – meer zelfs, manifest onjuist is – nu deze dreef ook in het door hen vooropgestelde alternatief behouden kon blijven.

Tot slot citeren de verzoekers de in randnummer 10.2 aangehaalde passage uit het document ter beantwoording van de bezwaarschriften. Met betrekking tot de voornoemde passage stellen de verzoekers dat de weerlegging van de bezwaarschriften “uiterst summier en zeer algemeen” is. Hun bezwaarschrift werd niet afdoende beantwoord.

35. In hun memorie van wederantwoord benadrukken de verzoekers dat er niet kan worden voorbijgegaan aan het feit dat het administratief dossier, noch het bestreden besluit “geen enkel afdoende, feitelijk correct en dienstig element bevat dat de keuze voor tracé 3 in alle redelijkheid kan verantwoorden”.

36. In hun laatste memorie stellen de verzoekers dat de aanwezigheid van een lindendreef aan de oostzijde van de weg kennelijk onvoldoende is om de keuze voor een tracé op te baseren en om mensen uit hun eigendom te ontzetten.

Beoordeling

37. De materiële motiveringsplicht houdt in dat er voor elke administratieve beslissing rechtens aanvaardbare motieven moeten bestaan. Dit betekent onder meer dat die motieven steunen op werkelijke bestaande en concrete feiten die relevant zijn en met de vereiste zorgvuldigheid werden vastgesteld. Bovendien moet de overheid de gegevens die in rechte en in feite juist zijn, correct beoordelen en op grond van deze gegevens in redelijkheid tot een beslissing komen. Een beslissing schendt de materiële motiveringsplicht wanneer de motieven waarop ze steunt onjuist of onwettig zijn of de beslissing niet kunnen dragen. Het komt de Raad van State daarbij in principe niet toe het feitenonderzoek over te doen om zich aldus, wat de appreciatie van de zaak betreft, in de plaats te stellen van de administratie. Het behoort daarbij wel tot de

bevoegdheid van de Raad van State na te gaan of de ingeroepen feiten werkelijk bestaan indien ze worden betwist. Indien wordt geoordeeld dat de beslissing steunt op onbestaande, onvoldoende bewezen feiten, dan is eveneens het materiële motiveringsbeginsel geschonden. Te dezen beschikt de verwerende partij over een beoordelingsvrijheid zodat verschillende beslissingen mogelijk kunnen zijn, zij het enkel binnen de grenzen van de redelijkheid.

38.1. Het motief voor de tracékeuze ter hoogte van de woning van de verzoekers is het gegeven dat het omwille van natuurbehoud noodzakelijk is om de aan de oostzijde van de N118 gelegen lindendreef te vrijwaren. Deze dreef is een met lindebomen omzoomde onverharde weg.

38.2. Het uitgangspunt van de kritiek van de verzoekers op het in randnummer 38.1 bedoelde motief is dat zij in hun bezwaarschrift een alternatief zouden hebben voorgesteld waarin de voornoemde lindendreef gevrijwaard bleef.

38.3. In hun bezwaarschrift hebben de verzoekers aangevoerd dat “de onteigening [...] perfect voorzien [zou] kunnen worden achter de betreffende lindebomen die behouden zouden moeten blijven”. De door de verzoekers in hun bezwaarschrift gedane suggestie komt erop neer dat de voornoemde dreef zou worden ingericht als dubbelrichtingsfietspad en dienvolgens zou worden verhard. Daaruit volgt dat, anders dan in het middel wordt voorgehouden, de verzoekers in hun bezwaarschrift geen alternatief hebben voorgesteld waarin de onverharde dreef gevrijwaard bleef.

38.4. Uit hetgeen de verzoekers aanvoeren blijkt niet dat het in randnummer 38.1 bedoelde motief onjuist, onwettig of onvoldoende draagkrachtig zou zijn. Het blijkt evenmin dat de verwerende partij de grenzen van de redelijkheid te buiten is gegaan door op grond van dit motief het tracé langs de westzijde van de N118 te kiezen, ook al impliceert dit tracé bijkomende oversteekplaatsen voor fietsers ten opzichte van het tracé langs de oostzijde.

39. In zoverre in het verzoekschrift wordt aangevoerd dat het bezwaarschrift van de verzoekers “uiterst summier en zeer algemeen” beantwoord is, moet worden vastgesteld dat de verzoekers daarmee geen schending van de in het middel aangevoerde materiële motiveringsplicht aantonen.

40. Het middel wordt verworpen.

E. Vijfde middel

Standpunt van de verzoekers

41.1. In het vijfde middel wordt de schending aangevoerd van “het proportionaliteitsbeginsel als algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, alsmede van het redelijkheidsbeginsel, gelijkheidsbeginsel en het zorgvuldigheidsbeginsel”.

41.2. De verzoekers wijzen erop dat zij in de voorgaande middelen hebben aangetoond dat de bestreden beslissing niet afdoende formeel, noch materieel gemotiveerd werd. De onteigening waartoe de bestreden beslissing machtiging verleent, is bovendien disproportioneel, dit wil zeggen onevenredig met het nagestreefde doel (een veilig fietspad met de minste hinder voor de particuliere aangelanden).

De verzoekers benadrukken dat het vijfde middel niet de opportuniteit van de genomen beslissing in vraag stelt. Zij realiseren zich dat de Raad van State slechts over een marginaal toetsingsrecht beschikt wat de keuze van de onteigenende overheid betreft. In het onderhavige geval kan volgens de verzoekers slechts tot de kennelijke onredelijkheid van de bestreden beslissing geconcludeerd worden.

Volgens de verzoekers is uit de vorige middelen gebleken dat het enige argument ter ondersteuning van de keuze voor tracé 3, met name het

voorgehouden noodzakelijke behoud van de lindendreef, onjuist is. Vervolgens wijzen de verzoekers op de in hun bezwaarschrift aangehaalde nadelen van de keuze voor een dubbelrichtingsfietspad aan de westzijde van de N118 (randnr. 9). Door de verzoekers werd aangetoond dat de keuze voor een tracé aan de overzijde van de weg een groot aantal van de negatieve gevolgen voor hen zou doen verdwijnen, terwijl dit op het vlak van kosten en verkeersveiligheid eveneens een beter alternatief vormt. De verzoekers stellen dat zij hun bezwaarschrift als herhaald aanzien.

De verzoekers menen dat het duidelijk is dat hun eigendommen door de realisatie van tracé 3 zwaarder worden getroffen dan de erven aan de overzijde van de weg. Een fietspad langs de oostzijde van de weg zou slechts één particuliere eigenaar treffen. Er moet volgens de verzoekers dan ook vastgesteld worden dat verwerende partij geen objectief onderscheid heeft gemaakt in de manier waarop de percelen waar de onteigeningsbeslissing betrekking op heeft, belast worden. Er is geen enkele redelijke verantwoording voor dit verschil in behandeling, zeker niet het argument van verkeersveiligheid.

De verzoekers nemen in hun verzoekschrift drie foto's op die bochten in de N118 tonen en stellen dat dit zeer gevaarlijke plaatsen zijn voor de voorziene oversteekplaatsen.

De verzoekers wijzen erop dat een onteigening en fietstraject langs de oostzijde van N118 minstens de oversteekplaats net voor de brug overbodig zou maken. Ook deze vlak na de brug zou hierdoor overbodig worden. Dit brengt volgens de verzoekers een enorme kostenbesparing met zich mee en is bovendien veel veiliger. Ook de directeur en de voorzitter van de ouderraad van het Sint-Claracollege drukten jaren geleden reeds hun terechte bezorgdheid uit over de onveiligheid van de oversteekplaatsen.

42. In hun memorie van wederantwoord benadrukken de verzoekers dat het gekozen scenario geenszins maximale verkeersveiligheid voor fietsers garandeert.

Beoordeling

43. In zoverre het middel steunt op de gegrondheid van het eerste tot het vierde middel wordt het verworpen om de redenen op grond waarvan die middelen werden verworpen.

44. De verzoekers kunnen zich niet dienstig beroepen op een beweerde discriminatoire aantasting van hun eigendomsrecht, aangezien het bestreden besluit geen betrekking heeft op hun eigendom.

45. In zoverre wordt aangevoerd dat het bezwaarschrift van de verzoekers niet afdoende is weerlegd, is het middel niet deugdelijk geadstrueerd aangezien het voorbijgaat aan het gestelde in het door de verwerende partij opgemaakte document ter beantwoording van de bezwaarschriften (randnrs. 10.1 en 10.2). Uit het middel blijkt niet dat door het bezwaarschrift van de verzoekers op de in dit document gedane wijze te weerleggen, de verwerende partij in strijd met de aangevoerde rechtsbeginselen zou hebben gehandeld.

46. In de toelichting bij het middel wordt voorts eraan voorbijgegaan dat ook wanneer het geplande dubbelrichtingsfietspad aan de oostzijde van de N118 vervangen zou worden door een dubbelrichtingsfietspad aan de westzijde van de N118, er zou moeten worden voorzien in een fietsoversteekplaats om aan te kunnen sluiten op de bestaande aanliggende eenrichtingsfietspaden van de brug.

47. Het komt de Raad van State niet toe om zich in de plaats van de overheid uit te spreken over wat het beste tracé voor het fietspad zou zijn. Het redelijkheidsbeginsel waaronder begrepen het door de verzoekers aangevoerde proportionaliteitsvereiste kan slechts geschonden zijn indien de overheid een beslissing neemt die dermate afwijkt van het normale beslissingspatroon, dat het gewoon niet denkbaar is dat een zorgvuldig handelend bestuur in dezelfde omstandigheden tot deze besluitvorming komt. Uit het middel blijkt niet dat het

bestreden besluit een dergelijke van het normale beslissingspatroon afwijkende beslissing zou zijn.

48. Uit hetgeen de verzoekers aanvoeren blijkt niet dat de verwerende partij bij het nemen van het bestreden besluit in strijd met de in het middel aangevoerde beginselen zou hebben gehandeld.

49. Het middel wordt verworpen.

BESLISSING

1. De Raad van State verworpt het beroep.

2. De verzoekende partijen worden verwezen in de kosten van het beroep tot nietigverklaring, begroot op 1575 euro, elk voor een negende.

Dit arrest is uitgesproken te Brussel, in openbare terechtzitting van achttien december 2013, door de Raad van State, Xe kamer, samengesteld uit:

Johan Lust,	kamervoorzitter,
Pierre Lefranc,	staatsraad,
Jan Clement,	staatsraad,
bijgestaan door	
Astrid Truyens,	griffier.

De griffier

De voorzitter

Astrid Truyens

Johan Lust